

MAT Á UMHVERFISÁHRIFUM

NIÐURSTÖÐUR FRUMATHUGUNAR OG ÚRSKURÐUR SKIPULAGSSTJÓRA RÍKISINS UM VEGAGERÐ Á HRINGVEGI UM FOSSÁRVÍK

1. INNGANGUR

Skipulagsstjóri ríkisins hefur fengið til frumathugunar vegagerð á Hringvegi um Fossárvík í Berufirði í Suður-Múlasýslu, samkvæmt lögum nr. 63/1993 um mat á umhverfisáhrifum

Framkvæmdaraðili: Vegagerðin

Framkvæmd kynnt í frummatsskýrslu: 2,9 km langur og 6,5 m breiður vegur ásamt 40 m langri, tvíbreiðri brú yfir Fossá. Ráðgert er að framkvæmdir hefjist vorið 1998 og að vegurinn verði tekinn í notkun með bundnu slitlagi haustið 1998. Heildarefnismagn er áætlað um 87 þúsund m³, sem verða teknir úr skeringum og námum. Vegsvæðið og efnisnám er í landi Lindarbrekku og Eiríksstaða.

Markmið framkvæmdar: Að bæta vegasamband um Hringveg og innan svæðis á sunnanverðum Austfjörðum. Gamall, burðarlítill og hættulegur vegur með einbreiðri brú er leystur af hólmi. Með nýjum vegi er kröfum um akstursþægindi og umferðaröryggi mætt. Betri lega vegar eykur þannig umferðaröryggi og umferð verður greiðari.

Frumathugun: Þann 22. desember 1997 tilkynnti Vegagerðin framkvæmdina til frumathugunar skipulagsstjóra ríkisins. Framkvæmdin var auglýst opinberlega þann 31. desember 1997 í Lögbirtingablaðinu og Morgunblaðinu og þann 30. desember 1997 í Dagskránni, Austurlandi. Frummatsskýrslan lá frammi til kynningar frá 31. desember 1997 til 4. febrúar 1998 á skrifstofu sveitarstjóra Djúpavogshrepps. Einnig í Þjóðarbókhöðunni og hjá Skipulagsstofnun, Reykjavík. Engar athugasemdir bárust á

kynningartíma. Leitað var umsagnar Djúpavogshrepps, Náttúruverndar ríkisins, Hollustuverndar ríkisins, Náttúrufræðistofnunar Íslands, veiðimálastjóra og Þjóðminjasafns Íslands.

Gögn lögð fram við frumathugun:

Frummatsskýrsla: Hringvegur um Fossárvík. Mat á umhverfisáhrifum, frummatsskýrsla. *Vegagerðin*. Desember 1997

2. UMSAGNIR

Leitað var umsagnar **Djúpavogshrepps** með bréfi, dags. 22. desember 1997 og barst umsögn með bréfi, dags. 10. febrúar 1998. Þar segir m.a.:

„Hreppsnefnd Djúpavogshrepps hefur tekið fyrir tillögur að vegastæði vegna nýs vegar um Fossárvík í Berufirði. Hreppsnefnd telur mikilvægt að veglína I verði valin sem vegastæði um Fossárvík. Þá samþykkir hreppsnefnd fyrir sitt leyti efnistökuástandi vegna framkvæmdarinnar.“

Leitað var umsagnar **Náttúruverndar ríkisins** með bréfi, dags. 22. desember 1997 og barst umsögn með bréfi, dags. 22. janúar 1998. Þar segir:

„Náttúruvernd ríkisins gerir eftirfarandi athugasemdir við framkvæmdina:

Veglína

Fyrirhuguð vegagerð og efnistaka mun hafa umtalsverð áhrif á ósa Fossár. Í frummatsskýrslu eru bornir saman þrjár valkostir varðandi veglínu og er veglína I talin vera besti kosturinn. Náttúruvernd ríkisins telur að umhverfisáhrif fyrirhugaðrar mannvirkjagerðar verði minnst verði veglína III fyrir valinu og því sé hún ákjósanlegri kostur en veglína I. Stofnunin telur eftirtalin atriði vega þyngst út frá sjónarmiðum náttúruverndar og landslagsverndar:

- 1. Veglína III fylgir línunum í landslagi betur en veglína I sem stendur meira einangruð í landinu neðar á leirunum. Veglína III fellur því betur að landslagi.*
- 2. Veglína I spillir meiru af ósasvæði Fossár en veglína III, einkum hólmunum.*
- 3. Varnargarðar verða mun lengri og öflugri við veglínu I en þeir eru til ákveðinna lýta í umhverfinu. Meiri grjótvörn kallar auk þess á meira efnisnám úr námu C og þar með meira jarðrask.*
- 4. Vegtenging við Eyjólfstaði verður styttri verði veglína III fyrir valinu.*
- 5. Ef veglínu III er fylgt verður efnistaka vegna framkvæmdarinnar að mestu leyti sjávarmegin. Ef veglínu I er fylgt mun efnistaka að miklu leyti fara fram vestan við vegstæðið og lægðir myndast á efnistökusvæðunum innan við veginn. Framburður árinna mun ekki eyða ummerkjum um efnistökuástandi á fáum árum enda kemur fram í frummatsskýrslu að á þeim fimm árum sem liðin eru síðan efni var tekið á eyrum Fossár hafa eyrarnar aðeins endurnýjast að nokkrum hluta. Þá er hugsanlegt að einhver vatnssöfnun eigi sér stað í lægðunum þó reynt verði að tryggja edlilegt afrennsli með ræsum í fjöruborðinu.*

6. Stofnunin telur að auðveldara verði að forma námasvæði A vestan vegstæðisins eftir landslagi verði veglína III fyrir valinu þar sem minni hluti námasvæðisins verður innan við veginn.

Náttúruvernd ríkisins telur að ofangreind atriði vegi þyngra en sá ókostur að veglína III liggi fjórum sinnum undir byggðalínu Landsvirkjunar og raflínumannvirkin verði meira áberandi frá vegi en frá veglínu I.

Efnisnám og námuvegur

Náttúruvernd ríkisins leggur áherslu á að námuvegur að námu C og frekari afmörkun námusvæðisins á vettvangi verði gerð í samráði við eftirlitsráðgjafa Náttúruverndar ríkisins á Austurlandi. Stofnunin bendir á að fara verður um viðkvæmt svæði í námunda við ákveðnar náttúruminjar sem eru Nykurhylur og Nykurhlysfoss neðst í Fossá og að aurkeilan sem slík er einnig ákveðin tegund af náttúruminum sem ástæða er til að ganga um með varfærni.

Jarðrask

Náttúruvernd ríkisins telur æskilegt að björgin í sandfjörinni fái að haldast óröskuð þar sem þau gefa fjörinni sérstakt yfirbragð. Stofnunin leggur áherslu á að sandfjörinni verði haldið eins óraskaðri og kostur er.

Náttúruvernd ríkisins setur að öðru leyti þau skilyrði fyrir framkvæmdinni að jarðraski verði haldið í lágmarki og að haft verði samráð við eftirlitsmann Náttúruverndar ríkisins á Austurlandi um afmörkun námusvæða, jarðefnisnám og frágang námusvæða og vegfláa. Enn fremur verði haft samráð við eftirlitsráðgjafa vegna þess hluta núverandi vegar sem verður aflagður.“

Leitað var umsagnar **Hollustuverndar ríkisins** með bréfi, dags. 22. desember 1997 og barst umsögn með bréfi, dags. 10. febrúar 1998. Þar segir:

„Á grundvelli skýrslunnar telur Hollustuvernd ríkisins líklegt að framkvæmdin sé þess eðlis að umhverfinu eigi ekki að stafa hættu af loftmengun eða mengun frá úrgangi vegna hennar ef gætt er ákvæða mengunarvarnareglugerðar nr. 48/1994 ásamt síðari breytingum. Á framkvæmdatíma má búast við meiri hávaða- og loftmengun frá vinnuvélum.

Hávaðatoppar geta valdið óþægindum við hús á Lindarbrekku, en umferð er það lítil að hávaði fer varla yfir viðmiðunarmörk. Til bóta er að færa veg frá bænum, og þyrfti að færa hann lengra ef umferð eykst eitthvað. Bundið slitlag og jafnari umferð ætti að minnka hávaða og einnig rykmengun. Skoða þarf fjarlægð að húsum með tilliti til þessa. Æskilegt væri að hafa veg í meiri fjarlægð frá íbúðarhúsi.

Gæta þarf mikillar varúðar í námunda við vatnsból fyrir útihús að Lindarbrekku, sérstaklega á framkvæmdartíma. Æskilegra væri að athuga möguleika nýju vatnsbólí og færa veginn enn neðar.“

Leitað var umsagnar **Náttúrufræðistofnunar Íslands** með bréfi, dags. 22. desember 1997 og barst umsögn með bréfi, dags. 28. janúar 1998. Þar segir m.a.:

„Umhverfisáhrif

Að mati Náttúrufræðistofnunar snúast umhverfisáhrif framkvæmdanna einkum um skerðingu leirunnar við ósa Fossár. Framkvæmdirnar munu eyðileggja meira eða

minna alla leiruna, því auk uppfyllingar er efnistaka áformuð um hana mestalla beggja vegna vegstæðisins. Önnur umhverfisáhrif, s.s. á gróðri í landi eða vegna grjótnáms í Bálkagili, vega minna. Þó má nefna fjöruna sem vegurinn færir yfir milli stöðva 5400 og 6100.

Fyrirhuguð framkvæmd hefur öðru fremur áhrif á dýralíf. Áhrif á gróður eru langtum minni, þótt nokkur skerðing verði á landgróðri sitt hvoru megin leirunnar. Þörungagróður á steinum á leirunni og slýþörungar munu vissulega víkja fyrir framkvæmdum en þeir endurnýja sig á steinum, enda berast unglöntur auðveldlega með sjó annars staðar frá.

Gæði matsskýrslu

Könnun á dýralífi leirunnar er eflaust eins góð og við er að búast á þeim stutta tíma sem var til reiðu og miðað við árstíma. Engu að síður eru greinilegir gallar á upplýsingaöflun varðandi hvaða gögnum eigi að safna vegna framkvæmda af þessu tagi og hver skulu vera gæði þeirra. Þetta leiðir hugann að þeim kröfum sem umhverfis- og skipulagsyfirvöld gera til framkvæmdaáðila. Til dæmis er nauðsynlegt að hugleiða hvort og hvaða athuganir þurfi að gera til samanburðar á leirum í nærliggjandi fjörðum.

Skýrsluhöfundur ályktar að smádýralíf í leirunni í Fossárvík sé fremur fátæklegt, einkum í samanburði við leiru í Breiðdalsvík. Þó er einnig tekið fram að Fossárvíkurleiran sé líklega lífauðugri utar en á þeim þremur stöðum þar sem sýni voru tekin. Athuganir á fuglum eru alls ófullnægjandi enda fóru þær ekki fram á þeim árstíma sem mestu máli skiptir á þessu svæði, þ.e. um fartíma fugla vor og haust. Þrátt fyrir að fuglalíf hafi ekki verið kannað sem nokkru nemur er engu að síður ályktað að leiran sé ekki eins mikilvæg og leiran við Breiðdalsvík. Fossárvíkurleiran er vissulega umfangsminni, en tiltæk gögn eru of lítil til þess að fullyrða að hún standi ekki jafnfætis Breiðdalsvíkurleirunni varðandi lífmagn smádýra og þéttleika farfugla á hverja flatareiningu.

Mótvægisáðgerðir

Við framkvæmdir af því tagi sem hér um ræðir - eins og raunar allar verklegar framkvæmdir - hlýtur að vera kappsmál að halda umhverfisáhrifum í lágmarki. Því er spurt hvort ekki sé unnt að nýta núverandi þjóðveg á lengri kafla en tillagan gerir ráð fyrir, t.d. milli stöðva 5300 og 6300 (sjá grunnmynd). Ef slíkt er talið ógerlegt frá vegtæknilegu sjónarmiði mætti athuga þann möguleika að nýta efnid sem felst í gamla vegstæðinu fremur en að raska náttúrulegum svæðum með efnisnámi. Þörungar og smádýr munu vissulega setjast á grjótfyllingar í vegstæðinu með tíð og tíma. Hins vegar verða þau samfélög þörunga og dýra önnur en þau sem núna eru í leirunni, bæði tegundir smádýra og fugla.

Í matsskýrslu eru gefnir þrír kostir á veglínu. Hvað snertir umhverfisáhrif er lítill munur á veglínu I, sem Vegagerðin álítur besta kostinn, og veglínu II, sem er aðeins nær landi. Veglína III er næst landi en fer samt yfir efsta hluta leirunnar. Af henni yrðu minnst umhverfisspjöll, enda fer minna leirusvæði undir uppfyllingu og búast má við minni fjölbreytni og þéttleika smádýra þar vegna sterkra áhrifa ferskvatns úr Fossá.

Eftirlitsráðgjafi Náttúruverndar ríkisins komst einnig að þeirri niðurstöðu að veglína III væri æskilegust af kostunum þremur. Sá kostur býður ennfremur upp á

að færa veglínuna meira í slóð núverandi vegar, s.s. milli stöðva 5300 og 6300. Einnig virðist hentugt að færa vegstæðið enn ofar í ós Fossár en sýnt er. Við það yrði (1) leirunni og hólmunum hlíft, (2) unnt yrði að sneiða hjá tünnum heimamanna austan Fossár og (3) nýi vegurinn færist nær vinsælum áningarstað ferðafólks. Með þessari tilfærslu virðist einnig mega (4) sleppa grjótnámi fyrir varnargarða úr námu C með tilsvareandi sparnaði.

Ef veglína I eða II verður fyrir valinu er lagt til að sjávarföll geti runnið óhindruð um mörg ræsi undir vegstæðið. Þannig mundu umhverfisáhrif takmarkast mest við sjálfa veguppfyllinguna en leiran innan hennar heldur eiginleikum sínum. Þetta er að sjálfsögðu á þeirri forsendu að efnisnám verði ekki heimilað á leirunni nema að mjög takmörkuðu leyti.

Niðurstöður

Leirur eru tiltölulega takmörkuð auðlind hér á landi og sérhæft búsvæði margvíslegra dýra og þörungna. Stöðugt sneiðist meir og meir af leirum, einkum vegna vegframkvæmda, þótt hver og ein framkvæmd sé ekki endilega stór. Leirur eru yfirleitt óvenju lífauðug vistkerfi með fjölbreyttu smádýralífi sem síðan er undirstaða annars dýralífs, s.s. fugla. Lífauðgi og fremur takmarkað umfang leira eykur mikilvægi þeirra sem búsvæði og er ætíð eftirsjá í þeim. Leirur eru viðfeðmestar á vestanverðu landinu en miklum mun takmarkaðri á Austfjörðum og mætti hafa það í huga þegar ofangreind framkvæmd er metin.

Lagt er til að [gerðar verði] nánari athuganir á smádýralífi leirunnar, einkum utarlega, til þess að fá viðunandi gögn til samanburðar við önnur leirusvæði sem hafa verið athuguð.

Gerðar verði raunhæfar talningar á farfuglum næsta vor og haust og niðurstöður bornar saman við leirur í Breiðdalsvík og Hamarsfirði.

Lagt er til að veglína III verði fyrir valinu en jafnframt verði kannaðir möguleikar á því að færa hana meira í slóð núverandi þjóðveggar en tillögur ganga út á, leggja hana lengra upp með Fossá og sleppa varnargörðum.

Efnisnám verði ekki leyft á Fossáraurum nema að takmörkuðu leyti.“

Leitað var umsagnar **veiðimálastjóra** með bréfi, dags. 22. desember 1997 og barst umsögn með bréfi, dags. 14. janúar 1998. Þar segir:

„Miðað við hönnun brúar og aðrar forsendur sem fram koma í frummatsskýrslu telur undirritaður að umhverfisáhrif framkvæmdanna á lífríki og stofna ferskvatnsfiska í Fossá verði lítilvæg og geri því ekki athugasemdir við þessar framkvæmdir.“

Leitað var umsagnar **Þjóðminjasafns Íslands** með bréfi, dags. 22. desember 1997 og barst umsögn með bréfi, dags. 26. janúar 1998. Þar segir:

„Höfundar frummatsskýrslunnar telja að framkvæmdin hafi ekki áhrif á minjar á svæðinu og byggja álit sitt m.a. á upplýsingum heimamanna um að tóttir eldri byggðar séu langt utan við fyrirhugað vegarstæði. Í umsögn Guðrúnar Kristinsdóttur minjavarðar Austurlands um fyrirhugaða vegagerð, dags. 18. desember 1997, segir í lokaorðum að ástæða sé til að skoða svæðið betur með tilliti til eldri byggðar á Selnesi.

Til að ganga tryggilegar úr skugga um að fornminjar séu ekki í hættu vegna framkvæmdarinnar mælist Þjóðminjasafn Íslands til þess að fornleifafræðingur verði fenginn til þess að skrá og skoða fornminjar á umræddu svæði í samræmi við fyrrnefnda umsögn minjavarðar Austurlands.“

Skipulagsstofnun sendi allar umsagnir til **Vegagerðarinnar** á Reyðarfirði ásamt fyrirspurn um afstöðu Vegagerðarinnar til veglínu III. Svar barst með bréfi, dags. 11. febrúar 1998. Þar segir:

„Í matsskýrslu eru tilgreind helstu rök Vegagerðarinnar fyrir vali á veglínu 1 frekar en veglínu 3. Helstu rök fyrir vali á veglínu 1 eru: að veglína 3 er um 100 m lengri, með krappari beygjum og vegsýn verður minni. Landnýtingarmöguleikar skerðast fyrir landeigendur á Lindarbrekku II og óæskilegt er að vegur liggja undir raflínu að nauðsynjalausu. Báðar veglínurnar eru taldar ásættanlegar út frá umhverfissjónarmiðum (sbr. umsagnir eftirlitsmanns Náttúruverndar ríkisins) þó það sé lagt til að veglína 3 verði farin.

Um 1,7 ha tún sem nytjuð eru frá Lindarbrekku II skerðast og verða illnytjanleg að mati landeiganda. Einnig er rætt að land á Lindarbrekku II takmarkað miðað við þarfir og ræktunarmöguleikar þar fullnýttir. Samkvæmt 9 gr. jarðræktarlaga frá 1987 „.....skal þess ávalt gætt að skerða ræktun og ræktunarmöguleika sem minnst. Þess skal gætt að verkið valdi sem minnstum óþægindum við nýtingu lands.“ Landeigandi á Lindarbrekku II hefur verið með hugmyndir um fiskirækt og/eða „bátatjörn“ í tengslum við ferðaþjónustu ofan vegar móts við stöðvar 6400-6600, þar sem náma A2 er fyrirhuguð. Landeigandinn hefur óskað eftir að efnistakan verði sem mest í námu A2.

Byggðalína Landsvirkjunar var staðsett á sínum tíma í samráði við Vegagerðina og þá miðað við sambærilega legu og veglína 1. Samkvæmt fylgiskjali 8 frá Landsvirkjun er kostnaður mjög varlega áætlaður og án VSK. Miðað við reynslu Vegagerðarinnar má búast við að kostnaður við raflínubreytingar geti verið um 0,5-1,0 m.kr. Það er mat Vegagerðarinnar að óæskilegt sé að beina umferð undir raflínu sem liggur nokkuð samsíða vegi eins og á veglínu 3.

Eins og fram kemur í matsskýrslu er, um 3000 m³, meiri rofivörn á veglínu 1, en efnispörf í veginn er um 2500 m³ minni vegna styttingar leiðar. Fyllingar í varnagarða á veglínu 1 verður um 5500 m³ meiri en á veglínu 3. Því verður heildarmunur á efnismagni á leiðunum um 5500 m³.

Efni í efstu lög vegarins verður að taka í ósi Fossár og getur minnst orðið um 20.000 m³. Auka verður þá skeringar og/eða taka efni annarsstaðar s.s. utan í Arnarbólshjalla við stöðvar 6200-6300 og utan í aurkeilu við veg milli stöðva 7200-7400. Þannig minnkar efnistakan í árósnum, en tilkostnaður verður meiri. Hætt er við að slík efnistaka yrði lýti á landinu miðað við efnistöku við Fossá, þar sem ekki verður sjáanlegur munur nema á fjöru. Breyting á efnisnámi yrði unnin í samráði við eftirlitsmann Náttúruverndar ríkisins.

Vegagerðin telur að ekki sé þörf á að skoða fornminjar á svæðinu vegna þessara vegafamkvæmda þar sem þær fornminjar sem um er getið í fylgiskjali 7 frá Safnastofnun Austurlands eru í nokkur hundruð metra fjarlægð frá fyrirhuguðum

vegi. Skv. fylgiskjali 6 frá elsta ábúanda á svæðinu eru engar tóttir né aðrar minjar í hættu vegna framkvæmdanna.

Veglína 1 hefur verið færð milli stöðva 5600-5900, þannig að möguleiki er að hlífa stórum steinblokkum í fjörunni eins og lagt er til af Náttúruvernd ríkisins og eftirlitsmanni þeirra.

Varðandi lífríkiskönnun Náttúrustofu Austurlands óskaði Vegagerðin eftir lauslegri úttekt á lífríki leiranna, eftir ráðleggingu eftirlitsmanns Náttúruverndar ríkisins (sjá fylgiskjal 1). Athugunin leiddi í ljós að lífríkið væri nokkuð fátækt, þar sem veglínan lægi. Það er því álit Vegagerðarinnar að ekki sé þörf á þeim umfangsmiklu rannsóknum sem Náttúrufræðistofnun Íslands leggur til.

Varðandi umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands um efnistöku í árósi Fossár (leiru) er ekki rétt farið með að „...efnistaka er áformuð um hana mestalla beggja megin vegstæðis“. Eftir ábendingar frá umsagnaraðilum (eftirlitsmanni Náttúruverndar og skýrslu Náttúrufræðistofnu Austurlands) var hætt við efnistöku í hliðarnámu sjávarmegin með veglínu nema utan við brúarstæðið, þar sem talið er að Fossá endurnýi eyrarnar með tímanum.

Eins og fram kemur í umsögnum Náttúruverndar ríkisins og eftirlitsmanns þeirra ásamt umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands, veldur veglína 3 minni röskun á náttúruafari en veglína 1. Vegagerðin telur þó að veglína 1 sé besta leiðin þegar metin eru saman efnahagsleg og vegtæknileg áhrif á móti mismunandi röskun á náttúruafari.“

Óskað var frekari umsagnar **Þjóðminjasafns Íslands** vegna afstöðu Vegagerðarinnar til fornleifa. Svar barst með tölvupósti, dags. 13. febrúar 1998. Þar segir:

„Þjóðminjasafnið telur rétt að fornleifafræðingur eða þjóðháttufræðingur verði fenginn til að skoða legu væntanlegs vegar á Selnesi til að sem best verði gengið úr skugga um að fornminjar séu ekki í hættu.“

Fyrirspurn var send til **Vegagerðarinnar** um efnismagn í ósi Fossár. Svar barst með tölvupósti, dags. 16. febrúar 1998. Þar segir:

„Vegagerðin telur að það þurfi að taka minnst um 20.000 m³ af efni úr ósi Fossár sbr. bréf dags. 11.02.98. Miðað við þær 5 prufuholur sem grafnar voru á námusvæðum A1 og B og fyrri reynslu af efnistöku í Fossá er mögulegt að ná allt að 25-30.000 m³ ef efnið er tekið í allt að 1-1,5 m lagi á um 26.000 m². Tilkostnaður við efnistöku verður líklega meiri, en fyrri áform gerður ráð fyrir, þar sem efnistakan verður meira undir vatni.

Minni efnistaka við Fossá kallar á nýjar námur og skeringar með vegi. Með meiri efnistöku í grýttar skeringar s.s. við Arnarbólshjalla fellur til nokkuð af grjóti til rofvarna þannig að efnisþörf úr námu C verður væntanlega minni.“

Allar umsagnir liggja frammi hjá Skipulagsstofnun þar til kærufrestur er liðinn.

3. ATHUGASEMDIR

Engar athugasemdir bárust á kynningartíma.

4. UMHVERFISÁHRIF HRINGVEGAR UM FOSSÁRVÍK

4.1 FYRIRHUGUÐ FRAMKVÆMD

Í frummatsskýrslu er kynntur nýr 2,9 km langur vegur, ásamt tvíbreiðri 40 m langri brú á Fossá. Fyrirhuguð vegaf framkvæmd er á Hringvegi, um Fossárvík í Berufirði í Suður-Múlasýslu. Um Fossá eru landamerki og liggur vegurinn í landi Eiríksstaða að sunnanverðu, en í landi Lindarbrekku að norðanverðu.

Fjárveitingar til verksins eru á vegáætlun 1997 og 1998. Áætlað er að hefja framkvæmdir snemma vors 1998 og ljúka brú og vegi með bundnu slitlagi haustið 1998.

4.1.1 Lega vegar

Fyrirhugaður vegur er að mestu nýbygging. Veglínan fylgir núverandi vegi fyrstu 400 metrana að bænum Lindarbrekku og eru ræktuð tún neðan vegar en grasi gróin hlíð ofan vegar. Þaðan liggur veglínan um túnjaðar neðan við Lindarbrekku. Þegar farið er niður í Fossárvík sleppir túninu. Hlíðin er grasi vaxin í fyrstu en neðst er um stórgrýtt svæði að ræða. Í Fossárvíkinni liggur vegurinn í fjöruborðinu og út á leiru og árósa Fossár neðan við núverandi veg. Lítt grónar malareyrar eru við árosinn sem fara að mestu undir sjó þegar sjávarstaða er hæst. Þar sem vegurinn liggur út í sjó verður hann grjótvarinn. Sunnan Fossár liggur veglínan eftir núverandi vegi síðustu 200 metrana, en áður fer veglínan um gróna aurkeilu.

Fyrirhuguð brú er 40 m löng í tveim 20 m höfum og verður yfirborð hennar um 3,6 m yfir meðalsjávarstöðu.

Ræsi verða þar sem búast má við rennandi vatni, bæði sírennandi vatni og þar sem myndast geta vatnsfarvegir á vorin í leysingum. Ræsi verða 0,5 - 1,0 m í þvermál og úr plasti vegna tæringarhættu í sjó. Stærð ræsanna þar sem fjörusvæði eru ofan vegar og utan garðakerfis brúarinnar verður ákvörðuð þannig að munur flóðs og fjöru breytist sem minnst.

4.1.2 Efnistaka

Megin efnistaka er fyrirhuguð í Fossáreyrum og í Bálkagili ofan við Fossárvík. Einnig er mögulegt efnisnám innan við Fossárvík, í skriðu við Bauluhvamm og í Berufjarðará. Vegna flutningskostnaðar er þó ekki talið raunhæft að nota þessar námur. Heildarefnismagn er áætlað 87.000 m³, þar af 40.000 m³ úr skeringum. Um er að ræða þrjár námur. Námur A og B eru úr aurum og farvegi Fossár. Náma C verður í lækjarfarvegi neðan við Bálkagil, en þaðan á að taka efni til rofvarna. Þetta er eini staðurinn á svæðinu þar sem laust efni til rofvarna er að finna. Að öðrum kosti þyrfti að sprengja berg, sem er lélegt í klettahömrum í nánasta umhverfi þannig að umhverfisspjöll hlytust af og kostnaður ykist.

4.2 ÁHRIF Á MENN OG SAMFÉLAG

Íbúar Djúpavogshrepps eru um 560. Þar af eru 52 íbúar sem búa austan og norðan við Fossárvík og þurfa að sækja þjónustu í þéttbýlið á Djúpavogi og njóta þannig góðs af vegagerðinni. Fyrirhuguð framkvæmd styrkir þannig samgöngur innan svæðisins og bætir

einnig samgöngur almennt á Hringvegi um Berufjörð, sérstaklega fyrir flutningabíla en miklir flutningar eru um svæðið með fiskafurðir.

Vegurinn kemur til með að færast um 15 - 20 m fjær íbúðarhúsum á Lindarbrekku þannig að truflun frá umferð verður minni. Þá verður hægt að draga úr mesta bratta vegar þar sem vegur liggur upp í Fossárdal af núverandi Hringvegi, en það hefur ekki verið hægt vegna nálægðar við Hringveginn. Við þetta batnar aðgengi heimamanna og ferðamanna, en í Fossárdal er stundaður fjárbúskapur og ferðapjónusta á Eyjólfssstöðum á sumrin.

Nýr vegur kemur til með að fara yfir slóð að bátalægi neðan við Lindarbrekku. Gerð verður ný tenging að bátalæginu og einnig er ráðgert að bæta áningarstaðinn utan við Fossá.

Við fyrirhugaða framkvæmd verður vatnsbólið fyrir útihúsin á Lindarbrekku aðeins um 5 m frá vegi í stað 25 m í dag. Vegna aukinnar mengunarhættu er ráðgert að byggja betur yfir vatnsbólið í samráði við heimamenn.

Gert er ráð fyrir að nýr vegur verði snjóléttari en núverandi vegur þar sem hann verður betur uppbyggður. Þá mun fyrirhugaður vegur færast utar um Fossárvík þannig að eitthvað minni líkur verða á hálfu.

Hollustuvernd ríkisins telur hávaðatoppa geta valdið óþægindum við hús á Lindarbrekku, en umferð sé það lítil að hávaði fari varla yfir viðmiðunarmörk. Til bóta sé að færa veg fjær bænum en æskilegt væri að hafa veginn í meiri fjarlægð frá íbúðarhúsi. Að öðru leyti er umhverfinu ekki talin stafa hættu af loftmengun eða mengun frá úrgangi vegna hennar. Á framkvæmdatíma megi búast við hávaða- og loftmengun frá vinnuvélum.

Í umsögn **Hollustuverndar ríkisins** segir ennfremur að gæta þurfi mikillar varúðar í námunda við vatnsbólið fyrir útihúsin á Lindarbrekku, sérstaklega á framkvæmdatíma. Stofnunin telur æskilegra að athuga möguleika á nýju vatnsbóli og færa veginn enn neðar.

4.3 ÁHRIF Á MENNINGARMINJAR

Í frummatsskýrslu kemur fram að engar friðlýstar, skráðar né þekktar fornminjar séu á vegsvæðinu. Fyrirhuguð framkvæmd er því ekki talin hafa áhrif á minjar á svæðinu utan núverandi vegar sem verður jafnaður út neðan við Lindarbrekku og niður í Fossárvík.

Utan við námusvæði C, neðan til í aurkeilu Bálkagils, eru fjárréttarrústir frá því um 1930-1940. Þessar rústir verða girtar af á verk tíma svo þær verði ekki fyrir raski.

Guðrún Kristinsdóttir minjavörður Austurlands (fylgiskjal 7 með frummatsskýrslu) segir ástæðu vera til að skoða svæðið betur með tilliti til eldri byggðar á Selnesinu, en þar voru áður fyrr tvö afbýli frá Berufirði. Að öðru leyti séu engar friðlýstar minjar á umræddu svæði.

Þjóðminjasafn Íslands telur að rétt sé að láta fornleifafræðing eða þjóðháttafræðing skoða legu væntanlegs vegar á Selnesi til að sem best verði gengið úr skuga um að fornminjar séu ekki í hættu.

4.4 ÁHRIF Á GRÓÐUR OG DÝRALÍF

4.4.1 Gróður

Í frummatsskýrslu kemur fram að reyna á að haga framkvæmdum þannig að sem minnst rask verði á gróðri og jarðvegi. Lífrænum jarðvegi sem finnst í yfirborði á námu- og skeringasvæðum verður ýtt til hliðar og jafnað yfir að efnistöku lokinni. Öll umferð vinnuvéla utan vegsvæðis og námusvæða verður bönnuð og haft verður samráð við landeigendur, ábúendur og eftirlitsráðgjafa Náttúruverndar ríkisins. Gróin svæði við veg verða grædd upp við Lindarbrekku og um aurkeilu utan við Fossá.

4.4.2 Dýralíf

Helstu áhrif fyrirhugaðrar framkvæmdar á dýralíf eru talin vera tímabundin áhrif á verk tíma gagnvart æðarvarpi og fiskgengd. Reyna á, í samráði við heimamenn, að færa æðarvarpið sem er í hólmanum við árósinum upp á land.

Í frummatsskýrslunni kemur fram að Veiðimálastofnun geri ekki athugasemdir við framkvæmdina ef aðgengi fisks í Fossá verði óbreytt og samráð verði haft við landeigendur og veiðiréttshafa. Fyrirhugað er að breyta farvegi Fossár snemma vors og halda honum í sama farvegi fram eftir sumri meðan fiskgengd er mest í ánni.

Þá segir einnig að efnistaka verði í lágmarki á hinni eiginlegu leiru þar sem lífríkið er fjölskrúðugra en á jaðarsvæði leirunnar þar sem fyrirhugaður vegur á að liggja. Efnistaka verður unnin í samráði við eftirlitsráðgjafa Náttúruverndar ríkisins og landeigendur.

Í álitserð Náttúrugripasafnsins í Neskaupstað (fylgiskjal 2 með frummatsskýrslu) segir að áhrif umræddra framkvæmda á lífríkið verði lítil. Fyrirhugað framkvæmdasvæði sé á jaðarsvæði hinnar eiginlegu leiru og næsta öruggt sé að lífríki sé mun auðugra utar á leirunni, en að fjörugróður og smádýralíf sé fremur fátæklegt í efsta hluta leirunnar.

Náttúrufræðistofnun Íslands leggur til að raunhæfar talningar verði framkvæmdar á farfuglum næsta vor og haust og niðurstöður bornar saman við leirur í Breiðdalsvík og Hamarsfirði. Einnig leggur Náttúrufræðistofnun Íslands til að nánari athuganir á smádýralífi leirunnar verði gerðar, einkum utarlega, til þess að fá viðunandi gögn til samanburðar við önnur leirusvæði sem hafa verið athuguð.

Vegagerðin telur að þar sem lífríkið sé nokkuð fátæklegt, sé ekki þörf á umfangsmiklum rannsóknum.

4.5 ÁHRIF Á JARÐMYNDANIR OG LANDSLAG

Við efnistöku í námum A og B er gert ráð fyrir að taka efni ofan af um 45.000 m² svæði. Þegar stórstreymt er flæðir nánast yfir allt svæðið svo að sæta þarf sjávarföllum við efnistöku og haugsetja efnið til þurrkunar. Gert er ráð fyrir að ganga þannig frá námunum að óreglulegir hólmar verði á svæðunum að efnistöku lokinni. Náma C verður unnin þannig að lækjarfarvegur neðan Bálkagils verður dýpkaður á um 50 m breiðu og um 300 m löngu svæði. Gerð verður slóð að námunni upp farveginn sem verður jöfnuð út að lokinni efnistöku.

Náttúruvernd ríkisins leggur áherslu á að námuvegur að námu C og frekari afmörkun námusvæðisins á vettvangi verði gerð í samráði við eftirlitsráðgjafa Náttúruverndar ríkisins á Austurlandi þar sem fara verði um viðkvæmt svæði í námunda við Nykurhyl og Nykurhylsfoss sem eru náttúruminjar. Einnig sé aurkeilan sem slík ákveðin tegund af náttúruminum sem ástæða sé að ganga um með varfærni. Að öðru leyti setur stofnunin þau skilyrði fyrir framkvæmdinni að jarðraski verði haldið í lágmarki og að haft verði samráð við eftirlitsráðgjafa Náttúruverndar ríkisins á Austurlandi um afmörkun námusvæði, jarðefnisnám og frágang námusvæða og vegfláa. Einnig verði haft samráð við eftirlitsráðgjafa vegna þess hluta núverandi vegar sem verður aflagður.

Í frummatsskýrslu kemur fram að ásýnd Fossárvíkur muni breytast frá Arnarbólshjalla um árósa Fossár að aurkeilu Bálkagils með vegi þar yfir. Útlitsbreytingarnar verði hins vegar takmarkaðar þar sem meginhluti eyranna við árósin fer undir sjó á stórstraumsflóði.

Við stöð 5700 þarf að sprengja tvær stórar steinblokkir í fjörunni.

Náttúruvernd ríkisins telur æskilegt að björgin í sandfjörunni fái að haldast óröskuð vegna hins sérstaka yfirbragðs sem þau gefa fjörunni. Stofnunin leggur áherslu á að sandfjörunni verði haldið eins óraskaðri og kostur er.

Vegagerðin hefur ákveðið að færa veglína I á milli stöðva 5600-5900 til þess að hlífa steinblokkunum í fjörunni.

4.6 KOSTIR

Í frummatsskýrslu eru þrjú kostir taldir koma til greina. Kostnaður veglínanna er svipaður en vegna styttingar leiða og minni beygjukrappa gefa veglínur I og II ívið meiri arðsemi. Efnisþörf er svipuð á öllum leiðunum.

4.6.1 Veglína I

Veglína I er sú tillaga sem Vegagerðin telur bestan kost. Hún liggur um fjöru og leirur Fossárvíkur, er með góðan vegferil og styttir leiðina um 300 m. Veglínan er á grynningu yfir aura Fossár sem fara undir vatn að meginhluta til á flóði. Bratti vegar upp úr Fossárvík er minnstur á veglínu I. Veglínan liggur undir hlíð þar sem hverfandi líkur eru taldar á grjóthruni.

4.6.2 Veglína II

Veglína II liggur um sama svæði og veglína I en á meira dýpi út í sjó. Veglína II er með góðan vegferil og styttir leiðina miðað við núverandi veg um 350 m. Á veglínu II þarf meiri öryggisaðgerðir en á leið I vegna þess að hún liggur lengra og dýpra út í sjó á hluta leiðarinnar þar sem sjór liggur nær alltaf beggja vegna vegar óháð sjávarstöðu.

4.6.3 Veglína III

Veglína III fylgir mest núverandi vegsvæði, hefur krappari vegferil og styttir leiðina miðað við núverandi veg um 200 m. Veglínan liggur einnig undir hlíð eins og veglína I þar sem hverfandi líkur eru taldar á grjóthruni. Þrátt fyrir talsvert minni rofvarnir á veglínu III er kostnaður talinn svipaður og á veglínu I vegna breytinga á byggðalínu Landsvirkjunar og bóta vegna skerðingar eða jafnvel eyðileggingu túna utan við Fossá.

Túnin gætu því farið í órækt, sem yrði lýti. Veglínan liggur fjórum sinnum undir byggðalínu Landsvirkjunar, sem gæti valdið vegfarendum sjónrænum truflunum.

4.6.4 Samanburður veglína I og III

Í álitargerð Náttúrugripasafnsins í Neskaupstað (fylgiskjal 2 með frummatsskýrslu) segir að veglínur um Fossárvík séu ásættanlegar út frá umhverfissjónarmiðum. Þó er álitíð að veglína III sé æskilegri kostur en veglína I og er það rökstutt með eftirfarandi atriðum:

1. Veglína I spillir meiru af ósasvæði Fossár en veglína III, einkum hólmunum.
2. Með til komu varnargarða muni Langihólmi að líkindum hverfa alveg og aðrir tveir sem vegurinn fari um muni spillast verulega.
3. Veglína I þarfnist meiri grjótvagnar en veglína III og kalli það á meira efnisnám úr námu C sem sé ókostur.
4. Varnargarðar verði miklu lengri og öflugri við veglínu I og skapi þeir ákveðið lýti í umhverfinu.
5. Veglína III virðist fylgja línunum í landslagi betur en veglína I sem stendur meira einangruð í landinu neðar á leirunum.

Náttúruvernd ríkisins er á sama máli í umsögn sinni og Náttúrugripasafnið í Neskaupstað. Að auki kemur þar fram að við efnistöku vestan við veglínu I myndist lægðir sem mun taka langan tíma fyrir framburð Fossár að eyða. Ef hins vegar efnistaka yrði að mestu sjávarmegin, eins og veglína III gerir ráð fyrir, þá yrði auðveldara að forma námasvæði A. Þá bætir Náttúruvernd ríkisins því einnig við að vegtenging við Eyjólfsstaði verði styttri með veglínu III. Þessi atriði telur Náttúruvernd ríkisins að vegi þyngra en sá ókostur að veglína III sé á fjórum stöðum undir byggðalínu Landsvirkjunar og að raflínumannvirkin verði meira áberandi frá veglínu III en frá veglínu I.

Náttúrufræðistofnun Íslands leggur til að veglína III verði fyrir valinu og jafnframt kannaðir möguleikar á því að færa hana meira í slóð núverandi þjóðveggar til þess að hlífa eins og unnt er leirunni og hólmunum og sleppa varnargörðum. Með þessu móti yrði unnt að sneiða hjá túnnum heimamanna austan Fossár, vegurinn færir nær áningarstað fyrir ferðafólk og sleppa mætti grjótnámi fyrir varnargarða úr námu C með tilsvarendi sparnaði.

Vegagerðin telur veglínu I vænlegri kost en veglínu III þar sem veglína III sé með krappari beygjum og minni vegsýn. Landnýtingarmöguleikar skerðist fyrir landeigendur á Lindarbrekku II og óæskilegt sé að vegur liggji undir raflínu að nauðsynjalausu. Þá sé veglína I um 100 m styttri. Vegagerðin telur að þegar metin eru saman efnahagsleg og vegtæknileg áhrif á móti mismunandi röskun á náttúrufari, sé veglína I besta leiðin.

5. NIÐURSTAÐA SKIPULAGSSTJÓRA RÍKISINS

Vegagerðin hefur kynnt nýbyggingu vegar um Fossárvík í Berufirði. Tilgangur framkvæmdarinnar er að bæta vegasamband um Hringveg og innan svæðis á sunnanverðum Austfjörðum. Í skýrslunni eru kynntir þrjú möguleikar á veglínunum þar sem veglína I er sá kostur sem Vegagerðin velur að fara. Skipulagsstjóri ríkisins hefur á grundvelli framlagðra gagna komist að eftirfarandi niðurstöðu um veglínu I:

Nýbygging vegar um Fossárvík í Berufirði kemur til með að styrkja samgöngur í Djúpvogshreppi og bætir einnig samgöngur á Hringvegi um Berufjörð. Búast má við nokkurri hávaða- og loftmengun frá vinnuvélum á framkvæmdatíma sem íbúar á bænum Lindarbrekku verða einkum varir við. Að öðru leyti er ólíklegt að neikvæðra áhrifa gæti á menn og samfélag enda verður vegurinn í meiri fjarlægð frá íbúðarhúsi á Lindarbrekku en er í dag. Vegurinn verður betur uppbyggður en núverandi vegur og því að öllum líkindum snjóléttari.

Engar friðlýstar minjar eru á svæðinu og engar þekktar fornminjar. Þó eru fornminjar á Selnesi sem þarf að skrá og skoða af fornleifafræðingi eða þjóðháttafræðingi til þess að ganga úr skugga um að þær séu ekki í hættu.

Fyrirhuguð framkvæmd er talin hafa óveruleg áhrif á gróður.

Áhrif á dýralíf á leiru í Fossárvík eru ekki talin veruleg þar sem um jaðarsvæði hinnar eiginlegu leiru er að ræða svo sem glögg sést á myndum í frummatsskýrslu. Lífríki í efsta hluta leirunnar þykir fremur fátæklegt en þó er lögð á það áhersla að vatnsskiptum svæðisins innan vegfyllingarinnar verði haldið við þannig að munur flóðs og fjöru breytist sem minnst. Þetta er á milli stöðva 6750 og 7020 og á milli stöðva 6300 og 6660.

Efnistaka verði að eins miklu leyti og hægt er úr námunum A1 og B. Það sem upp á vantar verði tekið úr námu A2 í samráði við eftirlitsráðgjafa Náttúruverndar ríkisins. Efnistaka úr skeringum, núverandi vegi og námu C verði ekki umfram það sem gert er ráð fyrir í frummatsskýrslu. Með þessu móti verða áhrif á lífríki og landslag minnst en lögð er áhersla á að leirunni verði að öðru leyti haldið eins óraskaðri og kostur er. Fallið hefur verið frá því að sprengja tvær stórar steinblokkir í fjörunni.

6. ÚRSKURÐARORÐ

Með vísun til 8. greinar laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 63/1993 hefur skipulagsstjóri ríkisins farið yfir þau gögn sem lögð voru fram af hálfu framkvæmdaraðila við tilkynningu, ásamt umsögnum, athugasemdum og svörum framkvæmdaraðila við þeim.

Fallist er á byggingu nýs vegar um Fossárvík í Berufirði í Suður-Múlasýslu eftir veglínu I eins og kynnt er í frummatsskýrslu Vegagerðarinnar ásamt tvíbreiðri 40 m langri brú á Fossá með eftirfarandi skilyrðum:

1. Haft verði samráð við Náttúruvernd ríkisins um efnistöku.
2. Vatnsskipti á leirum innan vegarins verði þannig að munur flóðs og fjöru breytist sem minnst frá því sem nú er.
3. Fornleifafræðingur eða þjóðháttufræðingur skoði fyrirhugað vegstæði á Selnesi áður en framkvæmdir hefjast.

7. KÆRUFRESTUR

Samkvæmt 14. grein laga nr. 63/1993 má kæra úrskurð skipulagsstjóra ríkisins til umhverfisráðherra. Kærufrestur er til 3. apríl 1998.

Reykjavík, 25. febrúar 1998

Stefán Thors

Þóroddur F. Þóroddsson